

Arkivar Kromans to palæografiske Arbejder vil kunne gøre udmærket Fyldest som Hjælpebøger for Haandskriftlæseren, men de rækker videre end de blot konstaterende og registrerende Vejledninger, idet de bringer en Række selvstændige Undersøgelser og Iagttagelser, der paa ny og væsentlig Maade belyser den danske Skriffts Udvikling fra dens Begyndelse til dens nuværende Stadium.

Johs. Brøndum-Nielsen.

Kr. Hald: De danske Stednavne paa -um (Kbh. 1942, 140 Sider).

Den Bog, med hvilken Kristian Hald har erhvervet Doktorgraden, hører til de mest ædruelige og solide Værker, dansk Stednavneforskning har frembragt. Selvom ogsaa Johannes Steenstrups grundlæggende Studier var ædruelige og nøgterne, saa kan det dog ikke nægtes, at man hist og her mærkede, at Forfatteren ikke var Sprogmand af Faget. Kristian Hald derimod er vor eneste fuldt uddannede Stednavneforsker. Baade i sit Studium og i sin Virksomhed har han allerede fra de unge Aar specialiseret sig i Stednavne, ikke blot ved Universitetsstudiet i København, ved sit Arbejde paa Stednavneudvalgets Kontor og ved Udgaven af Sydslesvigs Stednavne, men ogsaa ved længere Studieophold i England, hvis Stednavne — ikke mindst i Danelagen — frembyder saa frugtbare Paralleller til de danske. Paa hvert af Bogens Blade mærker man den skolede Sprogmand og den nøgterne Etymolog, der ikke drager mere vidtgaaende Slutninger end Materialet kan bære.

Emnet er centralt indenfor Stednavneforskningen og Problemet er gammelt i dansk Stednavne- og Bebyggelseshistorie: Er Endelsen *-um* et ældre *-hem*, er den en Dativ Pluralis-Form, eller findes maaske begge Navnetyper Side om Side? Forf. redegør klart og nøgternt for sin Opgave: »Formaalet med Undersøgelsen er at foretage den detaillerede Adskillelse mellem de to Navnetyper, der er Forudsætningen for, at *hēm*-Navnene kan placeres i deres rette sproglige og bebyggelseshistoriske Sammenhæng. Den sene skriftlige Overlevering i Danmark gør en absolut Adskillelse til en uløselig Opgave. Der vil altid blive en lille Rest tilovers, hvor begge Forklaringsmuligheder maa synes lige gode, og i adskillige Tilfælde kan man kun med en vis Grad af Sandsynlighed henføre et Navn til den ene eller den anden Gruppe. De tvivlsomme Navne vil dog vise sig at være saa forholdsvis faa, at de ikke faar væsentlig Betydning for Undersøgelsen af Navnetypernes Udbredelse, Alder etc.«.

Til Brug ved Adskillelsen af de to Typer anfører Forf. 5 Kriterier:

1. Den skriftlige Overlevering. Naar -um-Navne i ældre Tid skrives *-hem* eller *-eme* (Smorhem, Aleme = Smorum, Alme), da er det sikre Beviser for, at der foreligger -hem. Mere usikkert er det, om Navne, der i de ældste Kilder skrives -um nødvendigvis er Dativ Pluralis. Forf. oplyser selv, at Overgangen fra *-hem* til *-em* har fundet Sted i forlitterær Tid, og fra *-em* til *-um* eller *-ium* i visse Tilfælde ligeledes for den skriftlige Overleverings Tid; dette gælder med Sikkerhed Jylland, og ogsaa paa Sjælland har *-em* tidligt udviklet sig til *-om* eller *-um*, hvilket ikke blot gælder -hem-Navnene, men ogsaa Apellativer som *gorsum*, svarende til vestnordisk *gorsemi* »Kostbarhed«, *fræsum*, svarende til *frenzemæ*, vestnordisk *frændsemi* »Slægtskab«. Naar Forf. formoder, at Formen *Balluma hall* (af ældre *Balheimar*), som optræder allerede i vore ældste Kilder (Lundenekrologiet), skulde skyldes en »exceptionelt tidlig Overgang i ubetonet Stilling«, saa er det muligt, men ingenlunde sikkert. Heller ikke er det, som Forf. hævder, sikkert, at Formerne *Husumæ*, *Huseme* for det sjællandske *Husum*, skyldes Analogi med de andre sjællandske hem-Navne. Naar vi i Norge har et *Husum*, der er et ældre *Husheimar*, altsaa netop en Flertalsform som i *Huseme*, og naar vi i hele Norden har Navnet *Husaby* (dansk *Husby*), er der hverken formelt eller reelt Grund til at tvivle om, at *Huseme* ogsaa er et *Husheimar*. Naar det endvidere siges, at fynsk *Højme*, jysk *Hvoddem* (hwoj'jom), »Forpløjning«, gaar tilbage til en Dativ Pluralis-Form **hōfthum*, da tvivler jeg herom. Ordet kan ikke skilles fra et Ord af samme Form med Betydninger som »Hovedgærde i Seng, et Stykke Tømmer i Vandmøllen tværs for Akselen«. Her er ingen Grund til at regne med Dativ Pluralis, men der foreligger snarere en m-Afledning af Ordet *Hoved*, der ved en sekundær Støttevokal har udviklet sig til *hofthum*.

2. Navnenes Lydforhold peger i flere Tilfælde, f. Eks. ved et Navn som *Seem* af *sæ* »Sø«, paa en Oprindelse af -hem.

3. Forleddets Betydningsindhold tyder i en Række Tilfælde paa, at Efterleddet maa være -hem, f. Eks. *Kornum*, *Vindum*, *Breum*, *Sønderum*, *Nørrum* (af Korn, Vind, bred, søndre og nørre).

4. Udenlandske Paralleller. Her kan jeg ligeledes ganske tiltræde Forf.s Thesis: »De mange sikre Paralleller blandt heim-Navnene indenfor germansk og særlig indenfor nordisk Omraade bevirker, at man i adskillige Tvivlstilfælde vil foretrække at tolke Endelsen som -hem, hvis Navnet derved bliver parallelt med

heim-Navne uden for Danmark.« Jeg vil endda være tilbøjelig til at lægge saa stor Vægt paa dette Kriterium, at jeg afgjort vil tolke *Nærum* (1198 *Niartharum*) af *Njarðarheimr*, ligesom det norske *Nærum*, altsaa af *-hem*, ikke af *-rum* »Rydning«, som Forf., i Tilslutning til Hj. Lindroth, foretrækker.

5. Navnenes Beliggenhed. Her skriver Forf.: »Hvor begge Tolkningsmuligheder foreligger, kan man paa Forhaand formode, at Navnet er af samme Oprindelse som de sikkert bestemmelige um-Navne i Nærheden.« Dette Kriterium synes mig afgjort det svageste, og Forf. har muligvis selv en Fornemmelse deraf, eftersom han placerer det sidst, og herom og om Kriterium 4 med sin vanlige, tiltalende Nøgternhed skriver: »Ved Hjælp af de to sidste Kriterier (4 og 5) kan man naturligvis kun naa til en større eller mindre Grad af Sandsynlighed ved Tolkningen af det enkelte Navn.« Dette ønsker jeg kraftigt at understrege, men jeg mener, at Sandsynlighedsgraden er større ved Kriterium 4 og afgjort mindre ved Kriterium 5. Hvor man har Valget mellem at anvende de to, bør 4 afgjort tilmaales større Vægt end 5. Dersom der er tydelige Paralleller i andre germanske og især nordiske Stednavne, som har deres Oprindelse i *-heim*, saa betyder det mere, end at *-um*-Navnet ligger i en Egn, hvor *-hem* ellers er sjældnere, især hvis Navnet er knyttet til en stor anseelig Landsby med stort Jordtilliggende. Det viser sig nemlig, at de store Landsbyer meget ofte er de gamle Byer. Dette Kriterium, som ogsaa Johs. Steenstrup lagde nogen Vægt paa, synes mig i Virkeligheden sikrere end Kriterium 5. Gennemgaar man Forf.s Liste (i Kap. VIII) over de danske Bebyggelsesnavne i Dativ Pluralis-Form med Anvendelse af de af Forf. selv opstillede Kriterier, da synes mig Beviserne for Dativ Pluralis ved Navne paa Landsbyer i de fleste Tilfælde at være ganske svage:

Aasum tolkes som Dativ Pluralis, skont Formen *Aaseim* (af *-heimr*) i Norge er ret almindelig. *Ballum* (1214 *Balghum*) tolkes som Dativ Pl., medens det deraf afledede **Bælghium*, nu *Billum* tolkes af *-hem*. *Bjerrum* tolkes af Dat. Pl. i Fyn, Jylland og Slesvig, medens det ganske tilsvarende Navn i Halland, *Bjärke*, tolkes af *-hem*, skont Forf. indrømmer, at dette Navn »formelt kunde være af samme Oprindelse«. Hvorfor ikke ogsaa reelt, eftersom *Bergheimr* i Norge er saa almindeligt, og *Bergheim* kendes i Tyskland, *Barham* i England. *Dalum* paa Fyn og i Jylland tolkes som Dat. Pl., skont *Dalum* i Sverige og Norge tydeligt er *-hem*: *Dalema sokn*, *Dalem*, *Dalheimr*, og skont de tyske Stednavne *Dalum*, *Dalem*, *Dalheim*, *Thalheim* ikke er mindre tydelige heim-Navne. *Fleskum* kan kun meget vanskeligt skilles fra norsk *Fleskum* (ældre *Fleskheimr*) og bohuslansk *Fläskum* (1388 i *Flæskæimi*). Om *Husum*, ældre *Huseme*, *Husumæ*, er allerede talt ovenfor. Skont det norske *Husum* med sin gamle Flertalsform *Husheimar* Lyd for Lyd svarer til det danske *Huseme*, skiller Forf. skarpt de to Navne fra

hverandre. Ved *Logum* skilles Navnet ud fra -hem-Navnene paa Grund af Formen *Loghæheret*, *Lo Herred*, og *Love* paa Sjælland (*Loghæ*); der er dog intet til Hinder for, at *Loghæ* kan indeholde enten et usammensat *Loghæ* eller et Navn sammensat af Ordet *logh* og *Høj(e)*, altsaa *Loghoghæ* > *Looghæ* > *Loghæ*, og hvorfor skulde man ikke af denne Grund kunne have baade et Kortnavn og et Navn sammensat med -hem, ligesom f. Eks. ved *Stæthium*, der vel baade er Navnet for Stevns Klint, *stæthia* »Ambolten«, og for en -hem-Bebyggelse (Gaard eller By) paa Klinten? *Madum*, der ca. 1330 skrives *Matum*, regnes til Dativ Pl.-Typen, alene paa Grund af en enkelt Skrivemaade 1292 *matæ mark* — »hvis Formen *matæ* ikke beror paa en Fejl«, tilføjer Forf. dog forsigtigt. Da det følgende Ord *mark* begynder med *m*, ligger det dog nær at tro, at *m* er udfaldet i *matæ* foran det følgende *m*, eller at en Nasalstreg, som saa ofte, kan være glemt over *w*, saaledes at Formen oprindelig var **Matæm*, altsaa -hem. *Næsum* (nu *Nejsum*, *Nissum*, *Nåsum*) skilles kunstigt fra andre norske og svenske Navne, der vitterligt er heim-Navne: norsk *Neseim*, der altid er sammensat med -heimr, og aldrig forekommer i Dativ Pl., svensk *Nåsom*, der ligeledes er et heim-Navn, engelsk *Neasham*. *Risum* i Jylland og Fyn skal være Dativ Pl., skønt *Risum* i Norge altid er sammensat med -heimr (*Riseim*). *Stadum* ved Læk skilles fra *Stadum* i Norge, der er et -heimr (*Stadeim*). *Stenum* skilles fra *Stenum* i V. Götland, der er et -hem-Navn (1397 *Steneem*), ligesom tysk *Steinum*, *Stenem*, engelsk *Stoneham*. Ved *Vadum* indrømmer Forf. dog selv, skønt han opfører Navnet blandt Dativ Pl. Typerne, at Navnet kan være et -hem, ligesom norsk *Vadum* (*Vadeim*). Forf. opponerer imod, at Jöran Sahlgren tolker *Vram* i Skåne af *wra* »Krog, Aakrog« og -hem, i Lighed med norske Navne som *Raaeim*, *Raaum*, *Roem*, *Röim*, *Vreim*, bohuslänsk *Vrem*. Jeg tvivler om, at Formen *Wraum* 1135 skulde være til Hinder herfor, da det er givet at *h* i *hem* allerede er svundet i förlitterær Tid, og sandsynligt, at -em allerede er blevet -um i vore ældste Skriftkilder. -

Forf. talte i Indledningen om, at der altid vil blive en »lille Rest« tilovers, hvor begge Forklaringsmuligheder, af -hem og af Dativ Pluralis, maatte synes lige gode. Spørgsmaalet er, om ikke den lille Rest er blevet saa stor, at den helt truer med at udrydde Eksistensen af Dativ Pluralis-Formerne blandt vore Landsby-navne. Jeg har altid troet, at disse Navne var særdeles faa, og jeg er blevet stærkt styrket i denne Tro ved at læse Forf.s Bog. Det er ikke nok at indrømme, at man ved *Næssum* (*Nissum*) »ikke kan udelukke den Mulighed, at Formen kan være opstaaet af et ældre **Næshem*«, eller at *Fleskum* »formelt kunde være et heim-Navn«. Det drejer sig ikke om disse to Navne alene, men om en saa anseelig Række af de postulerede Dativ-Typer, at Dativ Pluralis-Typen inden for Bynavnene bliver tvivlsom. Det er ogsaa betænkeligt, at Forf. maa indrømme, at »Dativ Singularis-Endelsen i det hele synes at være bevaret i meget ringe Udstrækning i danske Stednavne.« Hvorfor skulde da Dativ Pluralis have en saa betydelig Udbredelse? Hvorfor skulde Øerne og Skåne næsten ganske mangle den gamle fællesgermanske Navneendelse -heim, naar den dog er udbredt i Jylland, Halland og Bohuslän,

foruden i Norge og Sverige? En formel Mulighed for Dativ Pluralis -um er dog ingenlunde det samme som en reel Sandsynlighed.

En Række fine og skarpsindige Iagttagelser findes i det lyd-historiske Afsnit II »Hovedtræk af hēm-Navnenes Lydforhold«, saaledes Forklaringen af Endelsen -ium, af Navnene *Sem* og *Hem* (*Høm*), af Vokalassimilation ved *i* i følgende Stavelse m. v. Det samme gælder de to Afsnit om disse Stednavnetypers Udbredelse og Alder. »De stærkt afvigende Anskuelser viser, hvor vanskeligt hele det kronologiske Problem er. For de danske hēm-Navnes Vedkommende kan man ad sproghistorisk Vej kun naa til det Resultat, at nogle af dem maa være ældre end den østnordiske Monoftongering (Overgangen $\bar{æ}i > \bar{e}$). Hermed stemmer det godt, at der ikke findes sikre nordiske heim-Navne i de specifikt danske Egne af Danelagen, f. Eks. i Lincolnshire. Navnetypen er saaledes ældre end Vikingetiden.«

I Himmerland, hvor -hēm er den dominerende Navnetype fra ældre Tid, og hvor der tillige kendes et stort Antal Bopladsfund fra ældre romersk Jernalder (Tiden 0—200), skulde der navnlig være Mulighed for en nøjere Datering ad arkæologisk Vej, men blandt de 83 Bopladsfund forekommer ikke et eneste hem-Navn i Stedsangivelsen. Forf. mener, at det næppe er for dristigt heraf at slutte, at hēm-Bebyggelsen i Himmerland er yngre end 200, og anser det for en nærliggende Slutning, at det paafaldende Ophør af Boplads- og Husfundene omkring Aar 300 (jfr. Johs. Brøndsted, Danmarks Oldtid III, 246) hænger sammen med Opkomsten af de ældste af vore nuværende Landsbyer, i Himmerland i første Række hēm-Byerne. At ikke blot hēm-Byerne, men i det hele taget vore ældste Landsbyer skulde være saa unge som Aar 300, er unægtelig en ret ny Tanke, men foreløbig er det vanskeligt at komme uden om Forf.s ubønhørlige Logik. Det er ogsaa særdeles tiltalende, at Forf., skønt han a priori anser en kulturel Sammenhæng mellem de nordiske og de vestgermanske heim-Navne for det sandsynligste (det gør vist nok de fleste), dog indrømmer, at især Manglen af -ingheim-Typen, der findes baade i Vesteuropa og England, og af S sammensætninger med Personnavne gør en saadan Kultursammenhæng tvivlsom. Den vigtigste Overensstemmelse mellem de nordiske heim-Navne indbyrdes er den, at de ikke sammensættes med Personnavne.

Ligesom Forf. anser jeg Sammenhæng mellem Ordet *heimr* (**haimas*) og græsk *keīmai* »ligger« for mest rimelig; men i Stedet for en Grundbetydning »Sted, hvor man har slaaet sig ned«, vilde jeg foretrække en lignende Betydning som i svensk *lägenhet*,

tysk *Lage*. Heraf maa dog tidligt have udviklet sig en Betydning »Gaard, Landsby«. Med Magnus Olsen og Jöran Sahlgren, imod Ivar Lundahl, holder jeg afgjort paa, at heim-Navnene i Norden direkte angiver menneskelige Bopladsler, ikke Bygder. Jeg tvivler om, at det kan tages som Indicium, at -hem ikke har Personnavn i Forleddet. Det kan jo blot skyldes, som flere formoder, at Skikken at knytte Personnavne til Stednavnet er senere end hem-Navnene, tidligst fra -sted- og -lev-Navnenes Tid. At det skulde være et Indicium, at Gudenavne var knyttet til -heim (*Gudheimr*, *Niarðarheimr*), medens de ellers ikke knyttes til Bopladsnavne, tvivler jeg ogsaa om, eftersom *Tisted*, *Tirsted*, *Torsted*, *Torstad*, *Odinstad*, *Balderstad* dog vel maa indeholde Gudenavne, muligvis ogsaa *Froslev* og *Torslev*. Naar der som Eksempler paa Bygdenavne blandt -hem-Navnene nævnes *Stevns* (*Stethium*) og *Somme* (*Sæmæ*) i Herredsnavnene Stevns og Somme Herred, og det siges, at de ikke er opkaldt efter bestemte Bebyggelser indenfor Herredet, da stemmer det i hvert Fald ikke for Somme Herreds Vedkommende, der utvivlsomt hænger sammen med Stednavnet *Semshave* i Roskilde (se mine Noter til Kong Valdemars Jordebog S. 159), og det er vel ikke usandsynligt, at der paa Stevns Klint, hvorfra *Stethium* vel har Navn (*stethia* »Ambolt«), kan have været en Gaard med dette Navn.

Med Forf. finder jeg det vigtigt, at den typiske Agerbrugs-Endelse *-hēm* findes i det samme Omraade, der allerede i førromersk Jernalder havde et forholdsvis intensivt Landbrug, og jeg giver ham fuld Tilslutning til Formodningen om, at Navnene paa *-hem* indtager en lignende Stilling i Bebyggelsehistorien som Navnene paa *-løse*: »Ogsaa ved *-løse* spiller Ord for Jordbundsforhold og Ord for Indhegninger en stor Rolle som Forled. Stort set supplerer de to Grupper ogsaa hinanden geografisk; *-hem* findes i Jylland (og Halland); *-løse* i Skaane og paa Øerne.»

Dette er imidlertid netop een af Grundene til, at jeg stiller mig tvivlende overfor mange Dativ Pluralis-Former, især blandt Landsbynavnene, men ogsaa i Nørrejyllands Marknavne. Paa Øerne har især Henrik Larsen paavist en hel Række *-løse*-Navne i Marknavnene. De ligger ofte i Vangenes Udkant, hvor Byens fælles Græsgange, Indhegninger og Vænger findes, og de synes at være af samme Oprindelse og Alder som Bynavnene paa *-løse*. I enkelte norrejske Byer kan paa samme Omraader paavises *-um*-Navne, ofte i Nærhed af Navne med Endelsen *-bo*, »Bod«, og midt i Byens Udmark og Græsgange. Jeg kunde derfor tænke mig, at en grundig Gennemgang af de norrejske Marknavne vilde vise, at der er Mulighed, ja, maaske endog Sandsynlighed

for, at flere af disse -um-Navne kunde være virkelige -hem-Navne. Det er derfor beklageligt, at Forf., paa Grund af det overvældende Materiale, har maattet opgive en systematisk Undersøgelse af Nørrejyllands -um-Navne i Marknavne. Jeg er nemlig afgjort enig med Forf. i, »at selv om Marknavne skifter i Tidens Løb og nogle bevislig er af yngre Oprindelse, er der intet principielt til Hinder for, at en Kerne af Marknavne kan gaa saa langt tilbage i Tiden som til Landsbyens Grundlæggelse, overalt hvor Befolkningens Kontinuitet er ubrutt.« Forf.s Oplysning, at der i de nordiske Bosættelser i England findes et fuldt udviklet System af Marknavne, som maa gaa tilbage til Vikingetiden eller de nærmestfølgende Aarhundreder, og som viser nøje Overensstemmelse med de Navne, der kendes fra Danmark, er særdeles interessant. Ved Lejlighed burde Forf. meddele den danske Læsekreds nogle Eksempler.

I Sønderjylland indtager Marknavnene paa -um rimeligvis en Særstilling. Dersom de ogsaa her har deres Oprindelse af -hem, saa skal man, naar de — som Forf. gør opmærksom paa — i særlig Grad findes i Vestslesvig, vel snarere tænke paa sproglig Forbindelse med det frisiske *hem*, *hamm* end paa det af Marius Kristensen foreslaaede *hafn* »Græsgang«. Det frisiske Ord betyder »Indhegning« (beslægtet med *hæmme*), og denne Forklaring er mere rimelig end den Særbetydning af *hēm* »Indmark, Vænge«, jeg selv har formodet, parallel med samme Betydning i færøisk og norsk *bø*, der er beslægtet med *By* og *bo*.

Iøvrigt synes indtil videre ogsaa Dativ Pluralis-Formerne i England og paa Skotland at være særdeles tvivlsomme, hvad der ogsaa tydeligt fremgaar af Forf.s Udtryk: »der findes *Spor* af dem«, de findes »antagelig« og »muligvis«, og af de mange hypotetiske Navneformer med foransat Stjerne. Dateringen af de danske Dativ Pluralis-Former paa dette Grundlag maa derfor indtil videre ligeledes siges at være tvivlsom.

Bogens centrale og største Afsnit er den statelige Række af til Dels ganske nye Enkelttolkninger af de danske -um-Navne. Det er ikke mindst dette Afsnit, som gør den til et grundlæggende Værk indenfor dansk Stednavneforskning. Det er kun ganske faa og ikke særlig betydningsfulde Randbemærkninger, jeg har at fremføre til dette Afsnit. Derimod har jeg haft rig Anledning til at beundre det Skarpsind og den brede Fortrolighed med germansk Stednavneforskning, som Forf. lægger for Dagen.

Budum. Udledningen af Rod **bus* med Betydningen »noget opsvulmet« er skarpsindig og ret sandsynlig; men er Grundbetydningen da ikke snarere som i *Balle* (af *balg*, jfr. *bolginn* »bullen«) end den er »Dynd, Sump«?

Laanum. Ved at tilsidesætte den gamle Skriftform 1392 *Languum*, der kan formodes at gengive et **Langnum*, ligesom *Thoruum* i samme Kilde er Fejl for **Thornum* (u og n forveksles let i 14. Aarh.s Skrift), forsynder Forf. sig mod den gamle Regel om, at man skal foretrække *difficilior lectio*, hvis det lader sig forsvare. *Difficilior lectio* kan selvfølgelig i visse Tilfælde være noget meningsløst Sludder, Skrivefejl, Forvanskning, men den kan ogsaa ofte rumme god Tradition. Forf. mener, at **Lanum* er det rette, men da man i saa Fald vil have ondt ved at indse hvorfor en Skriver skulde finde paa at stave Navnet *Languum*, medens man let kan tænke sig, at et **Langnum* udvikler sig til **Lannum* (jfr. *langt* til *lant*), hvilket gengives *Lannom* 1488, *Lannum* 1587 (ÆDA. II. 227, 228; Orig. Mageskifte Nr. 606. RA), og derefter fra **Lannum* ved almindelig jysk Vokalførlængelse i aaben Stavelse udvikler sig til *Lá.nom*, saa har jeg her foretrukket *difficilior lectio* som Tolkingsbasis. Var Navnet oprindeligt **Lanum*, bliver Formerne *Languum* og *Lannum* ret uforklarlige.

Ved Navnet *Tastum* (tå.sdom) har jeg ogsaa valgt *difficilior lectio* 1524 *tarsdom* som Tolkingsbasis. Mærkeligt nok bruges denne Stavemaade endnu 1687—88 af Præsten i Kopperup, muligvis fordi han har set den i gamle nu tabte Dokumenter; bl. a. fandtes Herredskisten i Kopperup Kirke, den gamle Herredskirke i Fjends Herred, saa her kan Præsten have haft Adgang til nu tabte Diplomer og Jordebøger. Jeg tolker dette *tarsdom* som *Társdom* af **Thors-Dung*, hvis andet Led er det samme som *Dung* i *Dungærby*, nu *Dommerby*, et Navn for den milelange, nu udtørrede So imellem *Tastum* og *Dommerby*. Her giver Forf. mig Medhold, naar jeg udfra *difficilior lectio* forkaster Muligheden for et ægte -um-Navn, hvorfor ikke ogsaa ved *Laanum*?

Roum. Jeg foretrækker den gamle Stavemaade *Roum* (1405 *Rowm*, hvis *w* staar for *u*) og tvivler noget om, at Navnet indeholder Plantenavnet *rogh* »Rug«. At *Bygum* indeholder *Byg* er heller ikke sikkert. *Roum* indeholder vel snarere det samme Navneled *ro*, som omtaltes ovenfor under *Vram*, og som vel ogsaa forekommer i *Roholte* og maaske i *Rold* (*Roolte*, *Rooldæ*).

Taanum. Formen *Thanumb* 1409 (Afskrift) kunde vel, ligesom Udtalen *tánnom*, godt forlignes med en ældre formodet Form **Thornum*. Paa lignende Maade kan *Aanum*, 1406 *Anwm*, godt være et ældre *Ornum*. Udtalen *o.nom* strider ingenlunde her imod. Man har i Jysk ved Ord som *forn*, *forte* o. fl. Udtaler baade med *uo*, af ældre langt *ō*, og med *o.*, af ældre *á*.

Ved sin klare og ærlige Problemstilling, ved sin ædruelige og nøgterne Løsning af Problemerne, ved sit rige Parallelstof fra andre Landes germanske Stednavne og ved sine forsigtige og skarpsindige Etymologier har Forf. skabt en værdifuld, ja, en uundværlig Haandbog for nordisk Stednavneforskning, en Bog, som ikke alene har Værdi ved Tolkningen af um-Navnene, men som vil være særdeles frugtbar for al fremtidig Stednavnetolkning.

Svend Aakjær.